

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בא

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כא

(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה

לזכות

החייל ב"צבאות השם" ישראל שי'
ליום הולדתו השישי לאויש"ט, ביום י"א שבט ה'תשע"ט
ולזכות אחיו חיילי "צבאות השם" שיחיו

ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' לוי יצחק וזוגתו מרת מרים יוכבד שיחיו גאלדשטיין
ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' אהרן יעקב וזוגתו מרת אסתר פראדל שיחיו גאלדשטיין
הו"ח ר' שמואל וזוגתו מרת מלכה שיינדל שיחיו סטראל

* * *

לזכות

הרה"ת ר' יוסף יצחק שיחי' מאטשניק,
ליום הולדתו, ש"ק פ' שמות, כ"א טבת
הרה"ת ר' שניאור זלמן שיחי' מיוניץ,
ליום הולדתו, ש"ק פ' שמות, כ"א טבת
שאול שיחי' ג-טליב,

ליום הולדתו, ר"ח שבט

הרה"ת ר' מאיר שיחי' אשכנזי,

ליום הולדתו, ב' שבט

הו"ח ר' מיכאל שיחי' סוזנא,

ליום הולדתו, ג' שבט

הרה"ת ר' ראובן הכהן שיחי' וואלף,

ליום הולדתו, ד' שבט

הרה"ת ר' יוסף יצחק (בר"ד) שיחי' מישולוין,

ליום הולדתו, ש"ק פ' בא, וא"ו שבט

הרה"ת ר' משה שיחי' פלאטקין,

ליום הולדתו, ש"ק פ' בא, וא"ו שבט

הרה"ת ר' משה שיחי' לידיער,

ליום הולדתו, ז' שבט

הרה"ת ר' שלום שיחי' פערל,

ליום הולדתו, ז' שבט

לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק

ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ד

*

נדפס ע"י ידידיהם

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחת הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלימה".

מעיון חי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלת קהילות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים התנש"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

אם נאמר ש"חצות" הוא "שם דבר של חצי", יוצא שה"כ"ף" של "כחצות" היא "כ"ף השיעור", כבדוגמאות שמביא רש"י: כעשרת הימים⁷, כאיפה שעורים⁸. כלומר, במשוער, בערך, קרוב לזמן חצות. ויוצא, ש"הדבר מסופק"⁹, ואין יודעים בדיוק את הזמן שבו יתרחש הדבר – והרי כך אי אפשר לומר כלפי הקדוש-ברוך-הוא¹⁰.

על כך מביא רש"י שני פירושים: (א) המשמעות של "כחצות הלילה" היא "כהחלק הלילה". ולגבי פעולה המשמעות של "כ"ף" היא "כאשר": "כחצות הלילה" – "כאשר יחלק הלילה"¹¹, בדיוק בחצי הלילה. ויוצא, שאין כאן ספק. (ב) המשמעות של "כחצות" היא אכן, כמו כבחצות הלילה .. דמשמע סמוך לו", ומשה אמר כך "שמה יטעו...", ואילו הקדוש ברוך הוא אכן אמר "בחצות" – את הזמן המדויק.

ב. מהי ההוכחה של רש"י שמדובר כאן על ספק?

אך יש להבין:

מדוע מוכרחים לומר, שכאשר ה"כ"ף" של "כחצות" היא "כ"ף השיעור" או "יחוייב שיהיה הדבר מסופק"⁹? הרי אפשר לומר, שנאמר "כחצות" לא משום הספק שבדבר, אלא משום שאכן היה זה "סמוך לחצות"¹²?

ובמיוחד, כפי ששואל בעל ה"לבוש": גם כאשר אדם מתבטא ב"כ"ף השיעור" אין בכונתו לומר שזהו דוקא "דבר מסופק". אלא

א. שני הפירושים של רש"י על "כחצות הלילה"

על הפסוק! "כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים" מביא רש"י שני פירושים למילים "כחצות הלילה":

(א) "פשוטו לישבו על אופניו" הוא, שהמשמעות של "כחצות הלילה" היא "כהחלק הלילה", ולפי פירוש זה "אין חצות שם דבר של חצי" – חצי לילה, אלא זוהי פעולה² (ורש"י מביא לכך מספר דוגמאות).

(ב) "ורבותינו דרשו³ כמו כבחצות⁴ הלילה, ואמרו שאמר משה כחצות דמשמע סמוך לו .. שמה יטעו אצטגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא": משמעות המילה "חצות" כאן היא "שם דבר של חצי" – חצי הלילה, אך משה אמר "כחצות" – "סמוך לו", ולא "בחצות" (בדיוק), משום חששו "שמה יטעו... ויאמרו משה בדאי הוא". ולאחר מכן מסיים רש"י (לפי מספר נוסחאות⁵) ואומר: "אבל הקדוש-ברוך-הוא יודע עתיו ורגעיו, אמר בחצות".

ה"מזרחי" ומפרשים נוספים מסבירים, שהקושי בפסוק, אשר אותו רוצה רש"י לתרץ על-ידי שני הפירושים הוא בדומה לקושי הגמרא⁶ – "מי איכא ספיקא קמי שמאי" (=וכי יש ספק אצל הקדוש-ברוך-הוא)?

(1) פרשתנו יא, ד.

(2) ראה ראב"ע וגו"א כאן (באר הגולה באר השלישי סמוך

לסופו). רא"ם, דקדוקי רש"י (ועוד) כאן.

(3) ברכות ג, ב ואילך.

(4) כ"ה בדפוסים שלפנינו, אבל בדפוס ראשון ושני

ובכמה כתי"ר רש"י שתח"י – "בחצי", והוא לשון הכתוב

לקמן יב, כט (וראה לקמן סעיף ב).

(5) כ"ה בדפוס שני ועוד (אבל בדפוס ראשון

ובכמה כתי"ר רש"י שתח"י ליתא). וראה ברכות ותוד"ה ואתא

שם. – הל', "יודע עתיו ורגעיו" נמצא בפסיקתא דר"כ פ' ויהי

בחצי הלילה. וראה גם מכילתא על הפסוק ויהי בחצי הלילה.

פס"ר פ' ויהי בחצי הלילה. יל"ש פרשתנו רמז קפו. ועוד.

וראה לקמן הערה 52.

(6) ברכות שם.

(7) שמואל א כה, לח.

(8) רות ב, יז.

(9) לשון הרא"ם כאן.

(10) ועד"ו אין לומר ע"ד הפשט שהכ"ף הוא כ' הדמיון

(כדעת רב אשי בברכות שם), כמ"ש הרא"ם שם.

(11) ראה גם רש"ם כאן.

(12) להעיר מלשון הכתוב (וירא יט, טו) "וכמו השחר

עלה".

א) במה קרוב יותר פירושו הראשון של רש"י ל"פשוטו" מאשר הפירוש השני, אשר רש"י מגדיר אותו כ"דרש"?

אין לומר, שלפי פשוטו, "אין חצות שם דבר של חצי" [כפי שניתן היה, לכאורה, להבין את דברי רש"י, "זהו פשוטו לישבו על אופניו שאין חצות שם דבר של חצי", כי "אין חצות דבר של חצי" היא הסיבה ל"זהו פשוטו" – שהרי המילה, "חצות" מופיעה פעמיים במקרא¹⁸, ובשני המקומות, "חצות" הוא, "שם דבר של חצי"¹⁹,

ומוכרחים לומר, שבאמרו, "זהו פשוטו .. שאין חצות שם דבר של חצי" מתכוון רש"י לומר, שכדי, "לישבו על אופניו" לפי פשוטו, צריך לחדש ולומר, שבכוננו²⁰, "אין חצות שם דבר של חצי".

וכיון שבמקום שנאמר, "חצות" זהו, "שם דבר של חצי", מדוע נאמר, ש"פשוטו" של "כחצות" כאן איננו שם דבר של חצי, אלא "כהחלק הלילה" אשר אין לו הוכחה במקרא, והפירוש המסביר שהכוונה היא, "סמוך לחצות" הוא, "דרש" בלבד²¹?

ולמרות שלפי זה צריך לומר, שמשא אמר, "כחצות" כדי למנוע, "שמה יטעו...". הרי, לכאורה, יש לחשוש זה מקום בדרך הפשט²².

ב) מהי כוונת רש"י באמרו בפירושו השני, "שמה יטעו... ויאמרו משה בדאי הוא" –

שהוא, "לא חש" לומר את המספר המדוייק, ולכן הוא מציין באופן כללי, שזה סמוך למספר מעוגל.

הטעם הפשוט לכך שאי אפשר לומר זאת¹³ הוא שבהמשך נאמר¹⁴, "ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור..." – שמכת בכורות ארעה בדיוק, "בחצי הלילה" ולא, "סמוך לחצות".

אך אין סביר לומר שזוהי הסיבה שבגללה מוכרח רש"י כאן להסביר אחרת, שהרי אם ההוכחה של רש"י היא רק מפסוק מאוחר יותר, "ויהי בחצי הלילה", צריך היה רש"י לצטט פסוק זה בפירושו כאן,

כפי שהוסבר מספר פעמים שרש"י בפירושו על התורה אינו מסתמך על פסוק אשר בן החמש לא למד אותו עדיין.

ובמיוחד כאשר לפני כן, על הפסוק בפרשת לך לך¹⁵, "ויחלק עליהם לילה" מצטט רש"י ממדרש אגדה¹⁶, "שנחלק הלילה .. וחציו השני נשמר .. לחצות לילה של מצרים". כלומר, ש"חצות לילה של מצרים" אינו דוקא הרגע של חצות הלילה, אלא, "חציו השני" באופן כללי¹⁷.

ובדאי צריך היה רש"י לצטט כאן את הפסוק, "ויהי בחצי הלילה..."

וכיון שרש"י אינו מצטט פסוק זה, ואומר על פירושו הראשון, "זהו פשוטו לישבו על אופניו" מובן, ש"פשוטו" של פסוק זה, כשלעצמו, מוכרחים לבאר, "כהחלק הלילה".

ג. שאלות נוספות על דברי רש"י

כן יש להבין:

13) ראה גם בחיי כאן. ועוד.

14) פרשתנו יב, כט.

15) יד, טו.

16) תיב"ע שם. ב"ר פמ"ג, ג. ועוד.

17) ולהעיר, שהראב"ע כאן פירש שזוהו, "כחצות הלילה", בחציו השני, וכן מפרש מ"ש לקמן, "בחצי הלילה". ובוהר פרשתנו לו, ב (ופי' עץ הדעת טוב כאן) שזוהו ההפרש בין "כחצות" (שפירושו, "כמפלג") ל"בחציו" (כפירושו, "בפלגות בתראה"). וראהש"ך עלהתורהכאן, שחציאה(א,אניוצא)היתה "כחצות" והמכה (וה' הכה"), "בחצי הלילה".

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת אי"א
ר' יקותיאל מנחם ע"ה
ב"ר שרגא שליט"א

ראפ

חסיד ומקושר בכל נימי נפשו
לכ"ק אדמו"ר מה"מ
משגיח ומשפיע

בישיבת תומכי תמימים

ליובאוויטש המרכזית 770

ניהל הבית חב"ד

בנמלי התעופה

ובחברת "אל על" במיוחד

וזכה שהרבי שלח המצות ע"י

ואמר עליו "אונזער יקותיאל"

נואם קבוע בסיומי הרמב"ם ב-770

והדפיסם ב"תקות מנחם"

ניהל "ועד המחנכים"

פעל במרץ בעניני שלימות הארץ

ראש מטה שירה וזמרה

לקבלת פני משיח צדקנו

קירב רבים אל רבנו ובדרכי נועם

השאיר דור ישרים יבורך

הולכים בדרכי רבותינו נשיאנו

נקטף בתאונת דרכים

ביום השני לפ' "וקם שבט מישראל"

י"ב תמוז ה'תשע"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

(מנוסח המצבה)

*

נדפס ע"י ידידי

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

18) תהלים קיט, סב. איוב לז, כ. וראה חדא"ג מהרש"א ברכות שם.

ולהעיר גם מלשון רש"י לך שם – "לחצות לילה של מצרים", המורה ג"כ ש"חצות" הוא, "שם דבר של חצי". אלא שאפשר לחלק בין לשון מקרא ללשון רש"י.

19) ולהעיר, שבאיוב שם פירש"י דקאי על חצות לילה דמצרים.

20) להעיר (יתירה מזו) מפירושו הרא"ם בפרשתנו (יא, ב) במ"ש רש"י, "אין נא אלא לשון בקשה", דהיינו, "אין נא האומר פה אלא כו", והביא כמה ראיות לדבריו.

21) כקושיית הלבוש.

22) וע"ד מ"ש רש"י לקמן (פסוק ח) שחלק משה כבוד למלכות, ומשום זה ה' דיברו באופן המתאים. וראה דברי דוד (ועוד) כאן, שמשא שיגה מדברי הקב"ה ע"ד מה ששיגה הכתוב מפני השלום (פרש"י וירא יח, יג).

ההילולא ישלים וימלא גם מה שנחסר בהתפשטות והפצת המעינות בגלל המניעה ועיכוב בכח הדיבור דבעל ההילולא, הן ע"י לימודו לעצמו **בדיבור** והן בהפצת המעינות חוצה לאחרים.

עצם פירוש המילה „כחצות“, ואפילו לא על הטעם שאי אפשר לבאר כך כלפי הקדוש ברוך הוא, אלא על תוכן הענין שבפסוקים: „פשוטו“ צריך להיות פירוש כזה אשר יישב את הפסוק „על אופניו“, כך שהמילים „כחצות הלילה“ יתאימו לתוכן הכללי של הפסוקים.

ההסבר לכך הוא:

בלימוד הפסוק „כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים“ מתעוררת מיד שאלה פשוטה: לשם מה חשוב לציין שהפעולה „אני יוצא“ תארע „כחצות הלילה“?

אין לומר, שהקדוש ברוך הוא רצה להודיע בכך לפרעה את זמן המכה, כי ברוב המכות לא קבע הקדוש ברוך הוא את הזמן המדוייק להתרחשות המכה –

אפילו במכות „דבר“, „ברד“ ו„ארבה“²⁷, הרי שבמכות „דבר“²⁸ ו„ארבה“²⁹ קבע הקדוש ברוך הוא את היום, „מחר“, ולא את השעה ביום³⁰. ובמכת „ברד“ שבה אמר הקדוש ברוך הוא „כעת מחר“³¹, וכפירוש רש"י „כעת הזאת למחר, שרט לו שריטה בכותל...“, יש סיבה מיוחדת להכרח שבדבר³², כדי לוודא ש„ירא את דבר ה'“³³ ידע את הזמן כדי להציל את „עבדיו“ ו„מקנהו“ מן המכה, ובענייננו אין סיבה כזו.

בנוסף לכך – בענייננו לא אמר הקדוש ברוך הוא באיזה יום תתרחש המכה, אלא רק „כחצות הלילה“, וממילא אין פרעה יכול לדעת בודאות את זמנה של המכה!³⁴

27 וגבי צפרדע וערוב אמר משה לפרעה שסיום המכה יהי „מחר“ (וארא ה, ו. ח, כה).

28 וארא ט, ה.

29 פרשתנו י, ד.

30 ועוד: שם י"ל שנאמר הזמן כדי לורו את פרעה, שאין לו זמן לשהות בהחלטתו אם לשלוח את בניו, ואם אינו מוציאם עד למחר תבוא עליו המכה (ולהעיר מפרש"י וארא ז, כה), משא"כ כאן שלא נאמר באיזה לילה, כדלקמן בפנים.

31 וארא ט, יח.

32 ראה בארוכה – לקו"ש חל"א ע' 43. וראה גם אה"ח וארא ט, ה (גם בנוגע לדבר).

33 וארא ט, כ.

34 וכמ"ש הרמב"ן כאן: ולא פירש עתה איזה לילה תהי

מדוע יקבל משה את החשש של שמא בודאות רבה כל כך (ובמילא כאשר כל הבכורות ימותו לפי חישוביהם של אצטגניני פרעה „סמוך לחצות“ ולא בדיוק כחצות, יאמרו ש„משה בדאי הוא“²³), עד כדי כך שהוא משנה עקב זאת את הביטוי בחצות ואומר כחצות!?

ג) בסוף דברי רש"י „אבל הקדוש ברוך הוא יודע עתיו ורגעיו“²⁴ אמר בחצות, אין מובן:

כאמור מספר פעמים, גם כאשר מביא רש"י מדרשי חז"ל, הוא מצטט רק את הענינים המיישבים את דברי המקרא בדרך הפשט. ויש להבין בענייננו: למרות שהדברים לקוחים מ„רבותינו“²⁵, מדוע הכרחי לומר על דרך הפשט ש„הקדוש ברוך הוא .. אמר בחצות“, ומשום כך יש לומר ש„משה שינה את דברי הקדוש ברוך הוא, כפי שהמפרשים מאריכים בכך. והרי אפשר לומר, שגם הקדוש ברוך הוא אמר למשה שיאמר לפרעה „כחצות“, מאותו חשש עצמו „שמא יטעו...“²⁶?

ד) מדוע מצטט רש"י מן הפסוק גם את המילה „הלילה“ – והרי, לכאורה, שני הפירושים הם בקשר למילה „כחצות“ („כהחלק“ או „כמו כחצות“)?

ד. הקושי הוא על תוכן המילים „כחצות הלילה“

כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר את הדיוק בלשונו של רש"י – „זהו פשוטו לישבו על אופניו“, שהרי, לכאורה, ביטוי זה מיותר. רש"י צריך היה לומר כלשונו במקומות אחרים בפירושו „זהו פשוטו, ורבותינו דרשו...“.

אלא, בכך רומז רש"י, שהקושי במילים „כחצות הלילה“, שאותן הוא מצטט, איננו על

23 ראה בחיי כאן. שפ"ח כאן. ועוד. ולהעיר מנתיבות עולם (למהר"ל) נתיב האמת פ"ב.

24 ראה ג"כ פרש"י בראשית ב, ב. וראה לקמן סעיף ה.

25 נסמן לעיל הערה 5.

26 בלבוס פירש כן לפי האמת (אלא שרז"ל וגם רש"י ז"ל אחריהם כינו הדברים כלפי משה). וכפי הנראה לא היו תיבות אלה לפניו (ראה לעיל הערה 5). וראה צידה לדרך כאן.

חדשה מאתי תצא"⁶.

... רואים בפועל (כמדובר כמ"פ לאחרונה) שאומות העולם בכו"כ מדינות מסייעים לבני" בעבודתם (ע"ד ויותר מכפי שהי' ביציאת מצרים), עד שגם במדינה ההיא שהיתה סגורה ומסוגרת ריבוי שנים, ולא נתנו ליהודים לצאת ממנה ולא איפשרו להם לקיים תומ"צ בשלימות וכו' – הרי לאחרונה נשתנתה מן הקצה אל הקצה, וכעת לא זו בלבד שמאפשרים ליהודים להתנהג כרצונם, ומאפשרים להם לצאת משם, אלא עוד יותר – מסייעים להם בכך.

עד שרואים כיום בפועל, שנוסף לזה שבנ"י עומדים "הכן כולכם" לגאולה, גם אוה"ע עומדים "הכן כולכם" שבנ"י יצאו כבר מהגלות וילכו לארץ ישראל בגאולה האמיתית והשלימה,

ונשמות בגופים בלי שום הפסק כלל, באים מיד לתכלית השלימות ד"בא אל פרעה" בגאולה האמיתית והשלימה, שלימות הגילוי ד"אתפריעו כל נהורין", "והי' לך הוי' לאור עולם"⁷.

... דובר כמ"פ, שכבר "כלו כל הקיצין"⁸ וכבר סיימו הכל, והגאולה היתה צריכה לבוא כבר מזמן, ומפני טעמים שאינם מובנים כלל וכלל עדיין לא באה.

מזה מובן, שעכ"פ כעת, צריכה הגאולה לבוא תיכף ומיד ממש. ובלשון העולם: זהו הזמן הכי נעלה ("העכסטע צייט") לגאולה האמיתית והשלימה!

... ברוחניות הענינים (עד לדרגות "הכי נעלות") יש כבר שלימות הענינים עד גם לשלימות דגאולה (רוחנית), העיניים הרוחניות של יהודי רואים כבר את הגאולה; כעת צריך רק לפתוח את העיניים הגשמיות, שגם הם יראו את הגאולה כפי שהיא בגלוי לעיני בשר בזמן הזה ...

ובנוגע לפועל ... כל אחד יקבל על עצמו שהלימוד בתורתו של בעל

הכרחי לומר, שהכוונה במילים "כחצות הלילה" אינה להודיע את זמנה של המכה, אלא יש חשיבות בדבר לגבי אופן ואיכות המכה: המילים "כחצות הלילה" מדגישות ומגלות ש"אני יוצא", שהקדוש ברוך הוא בעצמו יוצא ומביא את המכה, בדומה לנאמר לפני כן³⁵ "למען תדע כי אין כה' אלקינו".

אך על כך נדרש הסבר: מהי המעלה המיוחדת בזמן של "כחצות הלילה", בסמוך לחצות, שדוקא בזמן זה מתבטא היתרון המיוחד של "אני יוצא"?

ואדרבה: לאחר שראה פרעה שמכת ברד התרחשה בזמן המדוייק, בדיוק ברגע שאמר הקדוש ברוך הוא מראש: "כעת מחר .. שתגיע חמה לכאן ירד הברד"³⁶, הרי, אדרבה, תיחלש ה"נאמנות" של משה באמרו ש"אני יוצא" יתרחש "כחצות הלילה" (בערך, בסמוך לחצות)!

ה. חצות הלילה – זמן; כחלקק הלילה – נקודה בלבד

לפיכך מפרש רש"י, שהמשמעות של "כחצות הלילה" היא "כחלקק הלילה", ולפי פירוש זה אכן נקבע הזמן המדוייק ביותר להתרחשות המכה, יותר מאשר ב"כעת מחר"³⁷.

ההבדל בין שתי הדרכים השונות לבטא את הזמן של "חצי הלילה" – "חצות הלילה" או "כחלקק הלילה" – הוא:

בביטוי "חצות הלילה" מדובר על זמן

המכה הזאת. ומה שביאר, שעיך הכוונה היא לומר לו שיקום הוא ועבדיו באמצע הלילה, לכאורה אי"ז ביאור מספיק על הדיוק "כחצות הלילה", והי' די שיאמר "בלילה" סתם, כמו: "ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה" (פרשתנו יב, יב); "ויקם פרעה לילה" (שם, ל).

(35) וארא ת, ו – גבי קביעת זמן סיום מכת הצפרדעים.

(36) ל' רש"י וארא ט, יח.

(37) וי"ל, שגם מטעם זה מעתיק רש"י תיבת "הלילה", להדגיש, שכאן לא הי' יכול לשרוט שריטה בכותל וכו' ככברד (שהרי אין חמה בלילה), ואע"כ הי' זמן המכה בדיוק ועוד יותר משם.

מסויים. הביטוי "כחלקק הלילה", שמבטא את התחלקות הלילה לשני חצאים, אינו מתאר זמן, אלא פעולה, אשר איננה מתבצעת בזמן ממושך, אלא בנקודה של "זמן".

הנקודה המחלקת את הלילה לשני חצאים אינה משך זמן מסויים הניתן למדידה, שהרי אם ניתן למדוד אותה צריכה אף היא להתחלק – חציה לחצי הלילה הראשון, וחציה השני – לחצי הלילה השני.

וזהו החידוש של "כחצות הלילה אני יוצא..." – הקדוש ברוך הוא יוצא בדיוק בנקודה של "כחלקק הלילה"³⁸, כי הוא "יודע עתיו ורגעיו".

ו. בפירוש הדרש מדובר על שני נוסחים שונים

אך אין מובן: מדוע נאמר "כחצות", אשר לכך יש שתי משמעויות, ואדרבה: הפשט נוקק כאן להוכחות, ואין די בהוכחה אחת, וההוכחות אינן מתאימות בדיוק לענינו³⁹, כי בשתיהן מדובר על נקודה התחלתית שלאחריה המשך בזמן ממושך (מחוץ לנקודה), ואילו כאן מדובר על נקודה בלבד, כדלעיל – כאשר ניתן לומר בפשטות ממש בחצות, ב"בית"⁴⁰ לפיכך זקוק רש"י לפירוש שני, למרות שאין הוא חֵלֶק בדרך הפשט, אלא בדרך הדרש, שמשאמר בתחילה "כה אמר ה'", ומיד שינה ואמר במקום בחצות – כחצות.

אך גם לפי פירוש רבותינו הרי "הקדוש ברוך הוא יודע עתיו ורגעיו (וממילא אין אצלו ספק) אמר בחצות", ובכך מודגש ש"אני יוצא" – בארץ מצרים, אחר הרחיים... שאילולא כן אין טעם לקבוע את הזמן של "חצות לילה", כדלעיל בסעיף ד'.

(38) ראה גם מכילתא פרשתנו יב, כט (ובשאר מקומות שנשמנו בהערה 5). שו"ת הרדב"ז סי' תתי"ד.

(39) ראה גם גו"א (כאן) ובאר הגולה שנשמנו בהערה 2.

(40) שג"ז יש לפרשו פעולה ולא זמן – כי אין משנה בזה האם כתוב בכ"ף או בכ"ת.

החידוש של „רבותינו“ הוא, שכאשר מסר משה את דברי ה' אל פרעה, הוא שינה משום החשש „שמא יטעו...“, ובודאי היה זה רצון ה'!⁴¹

ומסיבה זו פירוש זה הוא „דרש“ בלבד, כי בפשט המקרא אין מוזכרים שני נוסחים שונים – [„הקדוש־ברוך־הוא .. אמר בחצות“], ומשה – „בחצות“, אלא זהו „דרש“.

ז. ציון נקודת הזמן מכוון לאצטניני פרעה

יותר מכך: לכאורה, מתעורר קושי הסותר את הפירוש הראשון: אם „כהחלק הלילה“ היא נקודת זמן, אשר רק הקדוש־ברוך־הוא יכול לכוון לה, ואדם אינו מסוגל להבחין בכך – מה תוסיף ההודעה לפרעה ולחרטומיו ולכל מצרים על כך, כאשר הוא וכל אלו לא יוכלו להבחין אם אכן התרחשה המכה בדיוק בנקודה שבה נחלק הלילה, אם לאו?⁴²

קושי זה מתורץ על־ידי שרשׁי מצטט בהרחבה את לשון המדרש, בהזכירו את האנשים שלא דובר עליהם כלל – אצטניני פרעה,

ולא פרעה ועבדיו וכדומה. כמפורש בפסוק, שמשה דיבר אל פרעה ואל החרטומים אשר היו אמורים להוכיח בלהטיהם שבעת מעשה שגם הם מסוגלים לעשות זאת וכן „כל עבדיך אלה“⁴³,

אך האמור לעיל, שבלתי אפשרי לכוון את נקודת הזמן הזו אמורה לגבי פרעה וכל מצרים, אך יש יוצא מן הכלל אחד, והם אצטניני פרעה – חושים במזלות וכוכבים,

(41) וי״ל שהי' גם דברי ה' ועד׳ שמצינו בכר׳ ענינים שבכתוב מפורש רק דברי ה' למשה, או רק דברי משה לישראל – אך ששניהם היו. וראה פרשׁי לפנ׳ – שמות ג, יד.
(42) להעיר מתוס' ברכות שם ד״ה ואתא. וראה גם אבי עזר לראב״ע כאן.
(43) פרשתנו יא, ה.

הרואים בכלל את האמת⁴⁴, ופרעה התחשב בהם ופעל בהתאם להוראותיהם⁴⁵, וביכולתם להבחין ברגע של פעולת ה'⁴⁶, אלא קיים החשש „שמא יטעו“.

ת. בחצות – רק הקדוש־ברוך־הוא יכול לכוון בדיוק

ויש לומר, שבאמרו „אבל הקדוש־ברוך־הוא יודע עתיו ורגעיו אמר בחצות“, מתכוין רשׁי לרמוז לפירוש קודם שלו:

על „ויכל אלקים ביום השביעי“⁴⁷ מביא רשׁי את מאמר רבי שמעון „הקדוש־ברוך־הוא שיודע עתיו ורגעיו נכנס בו כחוט השערה“.

משמעות הדברים היא: בשר ודם יכול לדייק, אם כי במאמץ רב, אפילו ברגע אחד. אך גם לרגע יש שיעור – „אחד מחמשת... רגע כמימריה“⁴⁸, הבעת שלוש אותיות.

אך ב„חוט השערה“ הכוונה היא לנקודה הקטנה ביותר של הזמן שאדם אינו מסוגל להגדירה ולחלקה – אפילו אצטניני ובלעם⁴⁹ אשר יכולים להבחין ברגע של פעולת ה'⁵⁰, אלא רק הקדוש־ברוך־הוא אשר „יודע עתיו ורגעיו“ יכול להבחין בכך.

(44) פרשׁי לך טו, ה: אברהם אין לו בן. וראה הערה הבאה.

(45) פרשׁי שמות א, טז, שם, כב.

(46) ראה ברכות (ו, א) ויודע דעת עליון .. שהי' יודע לכוין אותה שעה שהקב״ה כו׳.

(47) בראשית ב, ב.

(48) ברכות שם ובתורה׳ שאלמלי.

(49) ברכות שם.

(50) דלא כרלעיל בנוגע לאצטנינין. וי״ל דגם מכת בכורות ה״ז ועמו וכמה ועמו רגע (ברכות שם) ולא חוט השערה. ועוד י״ל שרק בלעם (דוגמא באומות – דמשה, שלא קם נביא בישראל כמשה אבל באומות קם ואיזה זה בלעם (ספרי ברכה לד, י), משא״כ אצטנינין שהן (בנוגע לדיוק בנקודה*) כסומא בארובה (ב״ב יב, ב), אבל כדוגמתו. ברוב הפעמים טועים, ולכן חשש משה כ״כ שמא יטעו עד כדי לשנות ל„בחצות“. ואכ״מ.

(*) יש לקשר זה בהא דפחות מכשנורה אינו שולט עליו (רשׁי וארא ז, יד – משא״כ בסנה׳ (סו. ב) מיכנף ובפרשׁי שם. שאינו שייך לכאן).

דערפון איז מובן, אז עכ״פ איצטער, דאַרף די גאולה קומען תיכף ומיד ממש. ובלשון העולם: ס'איז די העכסטע צייט אויף דער גאולה האמיתית והשלימה!

. . . ברוחניות הענינים (ביז אין די „העכסטע“ דרגות) האָט מען שוין שלימות הענינים ביז אויך די שלימות פון גאולה (רוחנית), די עיניים רוחניים פון אַ אידן זעען שוין די גאולה; איצטער דאַרף זיין די פתיחה פון די עיניים גשמיים, אז אויך זיי זאָלן זען די גאולה ווי זי איז בגלוי לעיני בשר אין דעם איצטיקן צייט . . .

ובנוגע לפועל . . . יעדערער זאָל אויף זיך אָננעמען אַז זיין לימוד בתורתו פון דעם בעל ההילולא זאָל אויך משלים וממלא זיין דאָס וואָס האָט געפעלט אין דער התפשטות והפצת המעינות צוליב דער מניעה ועיכוב בכח הדיבור פון דעם בעל ההילולא, סיי דורך דעם אייגענעם לימוד בדיבור און סיי אין הפצת המעינות חוצה צו אַנדערער.

(משיחות יום ד' 9 בא, ג' שבט, וש"פ בא, ו' שבט תשנ"ב)

החידוש דדורנו – הדור התשיעי לגבי כל הדורות שלפני זה, עד לדור שלפנ׳ (דור השמיני): מכיון שהגאולה לא באה אז בפועל, ה״בא אל פרעה“ (הגילוי ד„אתפריעו כל נהורין“¹ למטה) לא הי' בתכלית השלימות כנשמה בגוף בריא (היתה הסתלקות הנשמה מן הגוף, וגם הנשמה בגוף היתה במצב שׁהדיבור הוא בגלות״ וכו׳); משא״כ בדורנו זה – הדור האחרון לגלות והדור הראשון לגאולה – נעשה תומ״י „נתלו המאורות“, שלא זו בלבד שלא חסר ח״ו במאורות הגדולים דגילוי תושב״כ ותושבע״פ², אלא אדרבה – נוספת בזה שלימות נעלית יותר [לא באופן ד״כבד פה מאורייתא שבע״פ וכבד לשון מאורייתא שבכתב³, להיותו למעלה מזה], באופן שכנשמות בגופים מקבלים בפנימיות „אתפריעו כל נהורין“ שׁנתלו״ עתה, עי״ז שמשיח צדקנו בא מיד, „שלח נא ביד תשלח“⁴, וילמד תורה את כל העם כולו⁵, עד „תורה

מזה], באופן אֶז אֶלס נשמות בגופים נעמט מען אויף בפנימיות „אתפריעו כל נהורין“ וואָס „נתלו“ איצטער, דורך דעם וואָס עס קומט גלייך משיח צדקנו, „שלח נא ביד תשלח“⁴, וילמד תורה את כל העם כולו⁵, ביז „תורה חדשה מאתי תצא“⁶.

. . . מ'זעט בפועל (ווי גערעדט כמ"פ לאחרונה) ווי די אומות העולם בכו"כ מדינות זיינען מסייע אידן אין זייער עבודה (ע"ד און נאָכמער ווי ס'איז געווען באַ יציאת מצרים), ביז אַז אויך מדינה ההיא וועלכע איז געווען סגורה ומסוגרת אַ ריבוי שנים, און מ'האָט פון דאָרט ניט אַרויסגעלאָזט אידן און זיי ניט דערלאָזט צו מקיים זיין תומ"צ בשלימות וכו' – איז לאחרונה נשתנה געוואָרן מן הקצה אל הקצה, און איצטער איז ניט נאָר וואָס מ'לאָזט אידן זיך פירן דאָרט ווי ביי זיי קומט אויס, און מ'לאָזט זיי פון דאָרט אַרויספאַרן, נאָר נאָכמער – מ'איז זיי דערצו מסייע.

ביז אַז מ'זעט היינט בפועל אַז נוסף לזה וואָס אידן זיינען „הכן כולכם“ צו דער גאולה, שטייען אויך די אוה"ע „הכן כולכם“ אַז אידן זאָלן שוין אַרויסגיין פון גלות און גיין אין ארץ ישראל בגאולה האמיתית והשלימה,

און נשמות בגופים בלי שום הפסק כלל, קומט מען גלייך צו תכלית השלימות פון „בא אל פרעה“ בגאולה האמיתית והשלימה, די שלימות הגילוי פון „אתפריעו כל נהורין“, „והי' לך הוי' לאור עולם“⁷.

. . . מ'האָט גערעדט כמ"פ, אַז ס'איז שוין „כלו כל הקיצין“⁸ און מ'האָט שוין אַלץ פאַרענדיקט, און די גאולה האָט שוין פון לאַנג געדאַרפט קומען, און מפני טעמים שאינם מובנים כלל וכלל איז זי נאָך ניט געקומען.

(4) שמות ד, יג.

(5) ראה רמב"ם ה' תשובה פ"ט ה"ב. לקו"ת צו יז, א ואילך. ובכ"מ.

(6) ישעי' נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

(7) ישעי' ס, יט.

(8) סנהדרין צז, ב.

ולכך רומז רש"י בפרשתנו באמרו „אבל הקדוש־ברוך־הוא יודע עתיו ורגעיו אמר בחצות“:

במילה „בחצות“ אין הכוונה סתם לרגע של חצות אשר גם אדם יכול לכוון אליו, אם כי במאמץ רב, וכלשון ה„אבן עזרא“⁵¹: „בטורח גדול בכלים גדולים של נחושת“, אלא הכוונה

(51) פרשתנו כאן.

היא ל„חוט השערה“, של חצות⁵², שאליו יכול לכוון רק „הקדוש־ברוך־הוא (אשר הוא) יודע עתיו ורגעיו“.

(משיחות ש"פ בא וש"פ יתרו תש"מ)

(52) וכלשון הפסיקתא רבתי (ויל"ש) שבהערה 5: הקב"ה יודע עותיו כו' נכנס בו חוט השערה. ובמכילתא (שם) „היודע שעותיו .. חלקו“. וראה תנחומא (באבער) פרשתנו יז: שנחלק הלילה מאליו וחלק כחוט השערה.

לזכות

כ"ק אדונונו מורנו זרבינו

מלך המשיח

ויהי'ר שעי' קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי', יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדונונו מורנו זרבינו מלך המשיח

לעולם ועד

. . . השייכות דמאורעות אלה לבנ"י היא – הידיעה ש"הגיע זמן גאולתכם", שלכן, עמדו הכן כולכם לקבלת פני משיח צדקנו, כולל ובמיוחד ע"י ההוספה בענייני תומ"צ, אשר, ע"י "מצוה אחת, הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה".⁶

(משיחות ש"פ בא, ד' שבט תנשא)

(6 רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד.

סא.

דער חידוש פון אונזער דור – דער דור התשיעי לגבי כל הדורות שלפני זה, ביז אויך בדור שלפנ"ז (דור השמיני): וויבאלד אז די גאולה איז דעמולט ניט געקומען בפועל, איז דער "בא אל פרעה" (דער גילוי פון "אתפריעו כל נהורין"¹ למטה) ניט געווען בתכלית השלימות אלס נשמה בגוף בריא (ס'איז געווען די הסתלקות הנשמה מן הגוף, און אויך די נשמה בגוף איז געווען במצב אז דער "הדיבור הוא בגלות" וכו'); משא"כ בדורנו זה – דער דור האחרון פון גלות ודור הראשון פון גאולה – ווערט תומ"י "נתלו המאורות", אז ניט נאָר וואָס עס פעלט ניט ח"ו אין די מאורות הגדולים פון גילוי תושב"כ און תושבע"פ², נאָר אדרבה – עס קומט צו נאָך אַ העכערע שלימות בזה [ניט באופן פון "כבד פה מאורייתא שבע"פ וכבד לשון מאורייתא שבכתב"³, זייענדיק למעלה

(1) זח"א רי, א.

(2) ראה של"ה בהקדמתו טז, סע"א. מס' שבועות שלו קצא, א. וראה לקו"ת שה"ש יא, ד. אוה"ת בראשית יד, א, לו, סע"ב. במדבר ע' מו. מג"א (בהוצאת תש"נ – ע' קמט). נ"ך ע' ריז. ועוד. וראה לקו"ש ח"ל ע' 10 ואילך.
(3) זח"ג כה, רע"א.

הוספה בשורת הגאולה

יד.

והדגשה יתירה בנוגע להכנה להגאולה ע"י חיזוק האמונה והבטחון והצפי' לגאולה, "אחכה לו בכל יום שיבוא"¹ – כלשון בעל ההילולא²: עמדו הכן כולכם לקבל פני משיח צדקנו.

ובפרט בשנה זו, "הי' תהא שנת נפלאות אראנו", ולאחרי שכבר ראו נסים ונפלאות בתקופה האחרונה, כולל ובמיוחד – יציאתם של רבים מישראל ממדינה ההיא לארץ ישראל, ועי"ז גם קירובם ליהדות תורה ומצוותי', שענין זה הוא מעין ודוגמא והכנה קרובה לקיום היעוד³ "קהל גדול ישובו הנה".

ובזה ניתוסף עוד יותר בימים האחרונים ממש:

המאורעות דימים האחרונים בהענין ד"מלכיות מתגרות זו בזו" מדגישים שנמצאים בסמיכות ממש להגאולה, כמבואר במדרשי חז"ל⁴ שענין זה הוא מסימני הגאולה.

ובלשון המדרש⁵ "שנה שמלך המשיח נגלה בו . . . מלך פרס מתגרה במלך ערבי . . . וכל אומות העולם מתרעשין ומתבהלין . . . ואומר להם (הקב"ה לישראל) בני אל תתייראו, כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם . . . הגיע זמן גאולתכם".

. . . ובנוגע לפעולותיהם של שונאי ישראל שמנסים לפגוע ח"ו – אין בהם ממש, ולא יעלה הדבר בידם,

(1) עיקר הי"ב מי"ג עיקרים.

(2) "היום יום" ט"ו טבת. ובכ"מ.

(3) ירמ' לא, ז.

(4) ב"ר פמ"ב, ד. מדרש לקח טוב לך לך יד, א.

(5) יל"ש ישעי' רמז תצט.